

Nr 99

Av fru Boman m. fl., angående ersättningen till växelstationsföreståndare som entledigats till följd av växelstations automatisering.

(Lika lydande med motion nr 86 i Första kammaren)

Genom den pågående automatiseringen av telefonstationerna på landsbygden blir varje år cirka 250 av televerkets kontraktsanställda växelstationsföreståndare entledigade och ställda utan inkomst och i många fall utan möjlighet till försörjning när de fortfarande är arbetsföra i sitt nuvarande arbete. Den 1 januari 1962 var det totala antalet föreståndare 1 964. Följderna av automatiseringen drabbar hårdast de föreståndare som efter lång tid i verkets tjänst likväl icke uppfyller kravet om antalet levnadsår för erhållande av årlig ersättning eller pension enligt nu gällande bestämmelser.

Kungl. Maj:t utfärdade för snart två år sedan nya pensions- och ersättningsbestämmelser för växelstationsföreståndarna. Dessa bestämmelser återfinns i två av Kungl. Maj:t den 13 juli 1961 utfärdade och till telestyrelsen ställda brev. Ifrågasvarande bestämmelser har tillkommit med stöd av Statens allmänna tjänstepensionsreglemente (SPR) och har medfört att växelstationsföreståndarna i pensionshänseende i det närmaste blivit likställda med övriga statstjänstemän. Bestämmelserna torde emellertid i vissa avseenden behöva förbättras, innan de kan sägas tillfredsställande fylla sitt ändamål. I nuvarande skick medför nämligen tillämpningen av bestämmelserna allvarliga orättvisor, som gör att föreståndarna ej kan känna den trygghet som en anställning i statens tjänst bör medföra.

Vid avgång ur televerkets tjänst på grund av ålder eller sjukdom kan växelstationsföreståndare vid station med 15 abonnenter och däröver komma i åtnjutande av ålders- respektive sjukpension enligt de av Kungl. Maj:t den 13 juli 1961 utfärdade »Bestämmelser rörande växelstationsföreståndares pensionering m. m.». Vid avgång på grund av växelstations automatisering kan växelstationsföreståndare vid station med 15 abonnenter och däröver komma i åtnjutande av förtidspension enligt de i föregående mening omnämnda bestämmelserna eller årlig ersättning eller avskedsersättning enligt de av Kungl. Maj:t den 13 juli 1961 utfärdade »Bestämmelser rörande ersättning till växelstationsföreståndare, som entledigats till följd av växelstations automatisering m. m.». Ålders- och förtidspension kan utgå till föreståndare som har fyllt 60 respektive 55 år. Årlig ersättning kan utgå till föreståndare som har fyllt 50 år och har 15 tjänstår. Som tjänstår får förestån-

daren i princip tillgodoräkna sig den tid han varit föreståndare och biträde efter fyllda 18 år. Efter prövning i varje särskilt fall kan årlig ersättning utgå även till föreståndare som är mellan 49 och 50 år. Föreståndare, som är under 49 år och har minst fem anställningsår, kan komma i åtnjutande endast av avskedsersättning i form av ett engångsbelopp.

Pensionernas och ersättningarnas storlek är graderade med hänsyn tagen till stationens storlek och anställningstidens längd.

Varje år nödgas ett förhållandevis stort antal föreståndare som är mellan 45 och 49 år att avgå till följd av växelstations automatisering. År 1959 var antalet föreståndare vid taxa I stationer i åldersgruppen 45—49 år 287 och i åldersgruppen 40—44 år 157. Mer än hälften av föreståndarna i först nämnda grupp och över 75 procent av föreståndarna i den därnäst nämnda gruppen, d. v. s. sammanlagt över 260, torde bli entledigade på grund av automatiseringen innan de uppnått 50 (49) års ålder, då rätt till årlig ersättning föreligger. Många av dessa föreståndare har under hela eller större delen av den tid de varit i arbetsför ålder sysslat med arbete vid växelstation. Enligt nu gällande ersättningsbestämmelser kan de icke erhålla årlig ersättning. De blir i stället tilldelade en avskedsersättning, vars belopp i regel ej överstiger det belopp som 1 à 2 års årlig ersättning skulle ha uppgått till, om växelstationsföreståndaren hade fått vara kvar i tjänst till dess 50 (49) levnadsår hade uppnåtts. Övergången mellan de olika formerna av förmåner är som framgår härav mycket skarp och orättvis. Sålunda kan inträffa att en föreståndare som har 30 tjänstår kan bli tilldelad enbart avskedsersättning i form av ett engångsbelopp på 6 840 kronor, medan en annan föreståndare med lika stor station och med endast 15 tjänstår och som kanske bara är en vecka äldre kan få ersättning med 3 417 kronor varje år.

Statstjänstemän som är helt underkastade SPR och som avgår från sin tjänst innan pensionsåldern uppnåtts och icke tar annan med statlig pensionsrätt förenad anställning äger, om vissa villkor är uppfyllda, rätt att komma i åtnjutande av livränta, som utfaller vid 65 års ålder. Rätt till livränta föreligger ej för växelstationsföreståndarna.

Det föreligger sålunda i pensionshänseende synnerligen ofördelaktiga bestämmelser för vissa växelstationsföreståndare. De föreståndare som här åsyftas och som efter en lång tids anställning tvingas avgå före 50 (49) års ålder fråntages nämligen den pensionsrätt som de genom sitt arbete vid stationen onekligen måste anses ha tjänat in. Avskedsersättningen som utgår kan långt ifrån kompensera den livränta som övriga statstjänstemän kan få och ännu mindre den årliga ersättning som skulle ha utgått, om växelstationsföreståndaren varit 50 år vid tidpunkten för automatiseringen.

För föreståndare som vid automatiseringen är i åldern 45—50 år och som i hela sitt liv sysslat med växlingsarbete är det mycket svårt att få nytt arbete och i de allra flesta fall omöjligt att få ett arbete som är likvärdigt med föreståndarskapet. På den alltmer avfolkade landsbygden finns i regel ingen

möjlighet till arbete. Televerket kan icke erbjuda entledigad växelstationsföreståndare något nytt arbete och ordnar ej heller någon omskolning för dem. Visserligen erbjuder staten möjligheter till omskolning. Omskolning eller nyanställning på annan ort medför emellertid att föreståndaren får lämna sin hembygd. Detta medför icke bara direkta sociala och ekonomiska besvärligheter; personligen måste det vara mycket svårt för föreståndaren att bryta alla de band som binder vid det gamla arbetet och hembygden. Svårigheterna att sedan anpassa sig till de ändrade miljöförhållandena som en flyttning från landsbygden till en stad eller större samhälle innebär kan utan överdrift sägas vara betydande.

En del föreståndare har på grund av sjukdom eller kroppsfel valt sitt nuvarande yrke, därför att detta har varit ett lämpligt arbete för dem. För dessa föreståndare torde det vara helt omöjligt att få något nytt arbete, som de kan helt leva av. En årlig ersättning hade här kunnat bidra till ifrågavarande föreståndares försörjning.

I många av de här relaterade fallen torde därför föreståndare, som vid automatiseringen är i en ålder strax under den, vid vilken de enligt nu gällande bestämmelser är berättigade till årlig ersättning, inte själva kunna klara sin försörjning, utan blir tvungna att begära understöd i en eller annan form från samhället. Detta skulle i stor utsträckning kunna undvikas, om sådan föreståndare blev berättigad till årlig ersättning vid en lägre levnadsålder än den nuvarande.

Ett system liknande det som tillämpats på viss övertalig personal, som entledigats från örlogsvarven och försvarets fabriksverk, skulle med fördel kunna tillämpas på växelstationsföreståndarna. Ifrågavarande personal har nämligen vid entledigandet haft möjlighet att komma i åtnjutande av årlig ersättning, om vid tidpunkten för avgången levnadsåldern var minst 50 år och den sammanlagda anställningstiden i statens tjänst varit minst 15 år. Dessutom har emellertid ytterligare också gällt, att om anställningshavaren har uppnått en levnadsålder av 45 men ej 50 år, så har underskjutande levnadsår kunnat kompenseras av överskjutande anställningsår över 15 år.

Enligt vår mening synes statens arbetsgivaransvar gentemot de i televerket anställda växelstationsföreståndarna bjuda, att nuvarande ersättningsbestämmelser ändras så att föreståndare som är mellan 45 och 49 år får möjlighet att komma i åtnjutande av årlig ersättning om tillräckligt antal tjänstår finnes. Härigenom skulle trygghet skapas för berörda växelstationsföreståndare och den mest i ögonen fallande orättvisan i de nuvarande ersättningsbestämmelserna elimineras.

Med stöd av vad som ovan anförts vill vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte göra framställning om att de av Kungl. Maj:t den 13 juli 1961 utfärdade »Bestämmelser rörande ersättning till växelstationsföreståndare, som entledigats till följd av växelstations auto-

matisering m. m.» ändras så att rätt till årlig ersättning kommer att föreligga för växelstationsföreståndare, som avgått efter den 1 juli 1959 och som vid avgången uppnått en levnadsålder av 45 men ej 50 år, under den förutsättningen att underskjutande levnadsår under 50 kompenseras av över-
skjutande anställningsår över 15 enligt den beräkningsgrunden att ett anställningsår är lika med ett levnadsår.

Stockholm den 22 januari 1963

Märta Boman

Gunnar Lundmark

Brita Elmén

John G. Löfroth

Annie Jäderberg

Ragnar Lassinantti

Ingvar Svanberg

Harald Larsson

Erik Hammarsten

iHedenäset